

VORMSI ÕORMSÖ

ESSEE

Minu kodu on Eestimaa

JOHANNES KOOVISTE

Kõigepealt oleks küsimus, mis on kodumaa? Kodumaa on see, mis on igal inimesel üks. See on sinu esivanemate maa, mille eest nemad on hoolinud ja võidelnud. Nagu soomlasel on kodumaaks Soome või lätlasel on Läti. Minu kodumaa on Eesti.

Aga mis teeb kodumaast kodumaa? See oli meie esivanemate maa ja nüüd on see ka meie maa. Meie esivanemate jälgi võib leida igalt poolt: metsast ja põldudelt, küngastelt ja randadelt. Meie mõtviisi ja maailmapilti on kujundanud meie kliima ja meie loodus, sest see on eriline. Meie metsadel on oma keel: nagu kohisemine ja mühisemine. Meie esivanemad said sellest keelest aru ja nad elasid loodusega kooskõlas, aga tänapäeval kahjuks on suur osa inimestest

läinud linna elama ja elavad nüüd loodusest lahutatuna.

Minu kodumaa meeldib mulle, sest meil on toredad aastajaad. Kevadel on mõnus kuulata rahustavat linnulaulu ja nuusutada kevadisi lõhnu, suvel saab käia ujumas ja mööda metsi uidata, sügis on ilus ja värviline ja talv on imeline ja valge, siis on tore vaadata linde akna all söömas käimas.

Tänapäeva inimene peaks rohkem nautima looduses käimist ja ta peaks võtma ennast vabalt, mitte püüdma olla rikas ja teistest parem ning kogu aeg kiirustama. Kõik inimesed on võrdsed. Meie rikkus on meie looduse ilu ja mitmekesisus. Me peaksime seda märkama. See, mis on meile tavaline, nagu suured metsad, sood ja rabad, on ära kadunud mujalt Euroopast ja suuremas osas mujalt maailmast. Isegi teiselt poolt maailma tullak-

se Eestisse, et nautida metsa vaikust ja õhu puhtust. See, et mujalt maailmast tulevad inimesed siia, peaks meid innustama oma loodust hoidma puhta ja suurena. Aga kui me jätkame metsade rikkumist ja suures koguses raiumist, jääme ka meie sellest kõigest ilma. Meie kodumaad tuleb hoida tasakaalus, sest meie oleme osa sellest. Kui me võtame loodusest, siis meie peaksime loodusele ka midagi vastu andma.

Aga mida saame meie teha, et hoida oma kodumaad tasakaalus? Nii nagu me hoiame korda oma kodus ja hoolime oma õdedest, vendadest, koduaiast ja põllust, tuleb suhtuda ka kodumaasse. Selle teadmisesest algavad kõigi valikud, sealhulgas ka minu omad. Ja nendest valikutest oleneb, milline on meie kodumaa järgmisel sajandil.

Volikogu esimehe veerg

IVO SARAPUU



Nüüd oleme kõigile paremini nähtaval

Elu meie ümber areneb meeletu kiirusega, riik muretseb oma kodanike heaolu eest, riigi turvatunde ja kestmise nimel. Seda kõike tunneme ka meie vormsilased enda ümber. Riigimehed viivad läbi haldusreformi. Ka meie vormsilased oleme pidanud oma väikese võitluse Vormsi valla kestmajäämise osas. Täna on vallajuhtidele teada antud, et rahuldatakse meie soov, Vormsi vald jätkab iseseisva omavalitsusüksusena. Eks ta omamoodi Brexit ole. Nüüd oleme kõigile paremini nähtaval. Kõik meie otsused ja tegemised tuleb teha targalt, et olla väarikas ning mõistlik oma elanike silmis. Riigile peame olema tõsiseltvõetav partner vaatamata sellele, et Vormsi vallas ei ela 5000 inimest.

Kuna on valimiste aasta, kutsun kõiki vormsilasi osalema meie saare kohalikel valimistel. Teie panust on vaja saare elu parandamiseks. Julgust ja tarkust õigete otsuste tegemiseks! Tasub meelde tuletada vanade roomlaste tarkust: võimu ja vaimuga ei mängita.

Kohe, kohe on tulemas riigi jaoks arv sada. Number on huvitav ja maagiline. Vaadates tulevikku võin julgelt öelda, et Eesti riik jääb kestma ja tehkem kõik koos omalt poolt selleks, et elu siin tükikesel maakeral oleks elamisväärne. Olgem õnnelikud oma kodus ja pere keskel, siis oleme õnnelikud ka oma riigis ja aitame muuta maailma paremaks!

9. KLASSI ÕPILASED KIRJUTASID ESSEESID KODUMAAST

Kõik neli Vormsi kooli 9. klassi õpilast kirjutasid veebruaris essee teemal «Minu kodu on Eestimaa». Esseed esitasime Laste- ja noorte kultuuriaasta raames Kodanikuhariduse programmi MINU RIIK poolt Eesti Vabariigi 99. aastapäevaks väljakuulutatud XV essee-konkursile.

22. veebruaril toimus Toompea lossis tänuüritus, mil-

lega tunnustati 147 töö hulgast välja valitud 21 parimat. Aramärkimist pälvis Vormsilt Erki Kanarbiku töö. Õpilased kirjutasid südamest ja mõttega ning kõigi esseed on lugemist väärt.

Sel korral esitame vallalehele meie distantsoõppija Johannes Kooviste kirjutise.

Õpetaja Kadi Kivilo

EV 99. aastapäeval avaldati tunnustust

Vabariigi aastapäeva eel pidulikult üritusel Tallinnas anti Tanel Viksile kätte kaitseminister Margus Tsahkna poolt Kaitseministeeriumi hõberinnamärk. Kaitseministeeriumi rinnamärgi statuudi kohaselt võidakse see anda isikutele tulemusriikka koostöö eest ministeeriumiga või olulise panuse eest Eesti Vabariigi riigikaitse. Ministeeriumi rinnamärgi andmise otsustab Kaitseministeeriumi teenetemärkide annetamise nõukogu.

Eelnevalt on Tanel Viksi autasustatud erinevate teenetemärkidega aga ka USA 1-91 Dessantkorpuse teeneteplaadiga.



Kaitseminister Margus Tsahkna autasustab meie vallavanemat Tanel Viksi. Foto: erakogu

Vormsi valla tänukirja saajad



KERSTI VIIL

Vormsi valla mainekujundusliku aastateo «Vormsi leib» eest



ELÄ STRENG

hooliva suhtumise ja abivalmiduse eest



MARGE TIİK

mitmekülgse ja pikaagekse kohusetundliku töö eest

Fotod: Meeme Veisson



Pidulik hetk Vormsi Püha Olavi kirikus. Fotol vasakult: abipraost Lembit Tammسالu, Ants Rajando, piiskop Tiit Salumäe, õpetaja Patrik Göranson. Foto: Malle Hokkonen

Ants Rajando ordineeriti kirikuõpetajaks

11. veebruaril ordineeris EELK peapiiskop Urmas Viilmaa Tallinna Toomkirikus preestriks Vormsi koguduse kauaaegse diakoni Ants Rajando. Kodukirikus toimus pidulik üritus 25. veebruaril, ametisse seadjaks piiskop Tiit Salumäe, assisteerisid abipraost Lembit Tammسالu ja õpetaja Patrik Göranson.

Tervitusi tõi Vormsi Vallavolikogu esimees Ivo Sarapuu ja vallasek-

retär Eidi Leht, õnnitlesid mitmed Vormsi kogukonna ja sõpruskoguduse Rekola liikmed.

Ants Rajando tänas usalduse eest, tänas kogudust, oma pere liikmeid. Vahtetati kingitusi ja üllatusi. Jaan Rajando laulis helisevalt ning meeleolu oli pidulik. Päike tuli välja otsekui omaltpoolt tervitades Antsu tehtud elutöö ja Vormsi armastuse eest.



Vormsilased Vähegi Viitsijate päeval. Foto: Meeme Veisson

Vähegi viitsijate päev

EIDI LEHT

Jaanuaris toimus maakonna taidlejate 24. ja ühtlasi viimane tänuüritus pealkirjaga «Mina, sina, meie, teie, nemad – kõik üheskoos

viimast korda». Rahvatantsurühm esines päevakajalise etteastega, mille nukker alatoon siiski ei võtnud võimust, sest kõlama jäi hoopis rõõmus meeleolu, et Vormsi rahvatantsijad viitsivad ikka!



Meeleolukas vastlasõit vankril. Foto: Tatjana Sääs

Vastlaliug lume, lõrtsi ja vihmaga

TATJANA SÄÄS, Vormsi kultuuritöötaja

Tänavused vastlad saabusid lume, lõrtsi ja vihmaga, kuid 28. veebruaril rahvamaja juurde kogunenud lapsi ja vanemaid see ei heidutanud. Mõnusat vankrisõitu sai teha Vormsi Tallide hobusega ja riided said märjaks lõbusates jõukatsumistes teate-tripstrapstrullis,

näljastes jõehobudes, lumevõrkpallis ja kommiotsingutes metsa alt. Rahvamaja õdusas saalis sai pinksi, piljardit, minibowlingut ja täpsusviskeid harjutada ning seale saba taha püüda panna. Ning loomulikult ei puudunud soe tee ja kuklid. Aitäh taaskord Malle Hokkonenile, Meeme Veissonile ja Pille Põdrale ning muidugi aktiivsetele ja lõbusatele osalejatele!

MEIE INIMENE

Malle sai kultuuripreemia

TATJANA SÄÄS

Malle Hokkonen sai sel aastal Vormsi poolt Lääne-maa kultuuripreemia. Malle on alati saare üritustel lastega kohal ja laulud-tantsud-pillilood juba nagu võluvael valmis. Mingit küsimust pole, kas ja millal ta seda kõike teeb. Malle on meie saare üks kultuurielu eestvedajaid ja lastele laulude ning pillimängu õpetajaid ning muusikaarmastuse süstijaid. Ta tuli saarele 1975. aastal ja on selle aja jooksul mõnda muudki siin teha jõudnud ja saanud.

Kuidas sa siia saarele sattusid?

Lihtsalt tulin, lihtsalt saadeti. Saarele tulin varakevadel (just märtsi esimesel päeval) 1975 ja 8. märtsil tegin väikese tantsubändiga etteaste kultuurimajas: üks akordion, kitarr, minu mäletamist mööda kontrabass, mina klaveril ja laulsin.

Kes saatis?

Koolist saadeti. Siis toimus veel suunamine. Ma olin õppinud lasteaiakasvatajaks. Terve Eesti kohta oli kogutud andmeid lasteaidade kohta, kus olid vabad kohad ning pingerea põhjal õppe- edukuse järgi jagati. Sõbranna läks Hiiuamaale, ma siis lootsin, et kõrvuti saared, saame üksteisel tihedalt külas käia. Aga ei me käinud külas midagi eriti. Mina läksin mehele ja tema läks mehele, sündisid lapsed. Hiljem sai käidud, kui rohkem aega tekkis. Eks tuleb ju veidi ringiga ka sõita, kui tahad Hiiuamaalt Vormsile minna.

Lasteaiast kutsuti ka kohe kooliõpetajaks, muusikaõpetajaks esmalt. Kasvatajatele õpetati ka klaverit ja lastelaule.

Kas niimoodi siis tekkiski muusikaliin?

Nojah, ma ei teagi, kust mul see muusikahuvi on tulnud. Ma pole enda lapsepõlves näinud nõ lähedalt muusikuid. Isa ja vend



Muusikaõpetaja Malle musitseerimas. Fotod: erakogu

Head inimesed! Olen teile tänulik minu tegevuste märkamiste, usalduse, tunnustuse eest. Tunnen rõõmu koos teiega kogetust, uutest ja värvikatest ettevõtmistest, keskendumisest muusikale, pärimusele, kodusaares kordumatutest mõtetest. Aitäh! Koos teiega jätkuvalt!

olid küll lauluinimesed ning onu mängis viiulit ja pere tähtpäevad möödusid lauldes, aga seda ma ei mäleta, et keegi oleks pilli mänginud. Ma mäletan, et jõulude ajal võtsin Singeri õmblusmasina kaane ja joonistasime õega sinna klahvid kritsa-krätsa peale, tõmbasime paela üles ja teki peale, see oli eesriie ja mängisin siis akordionit seal. Aga kust ma selle

soovi sain, seda ma ei tea. Akordionimängijaid lähedalt ei näinud ja telekat meil ka polnud.

Millal sa siis seda õppima hakkasid?

Akordionit hakkasin õppima, kui käisin ühes algkoolis (Raplamaal Märjamaa kandis), siis üle põllu ühe tüdruku isa mängis akordionit ja seal nokkisin seda. Internaadis ja hiljem Tallinnas tädi ja onu juures oli klaver. Internaadis proovisime pimesi mängimist.

Vahepeal olin ka külanõukogu esimees kuus aastat ja Lääne Kaluri Vormsi osakonna klubi juhataja ja umbes 1990. aastal hakkasin koolis põhikohaga tööle, käisin koolitustel, õppisin kannelt ja flööti. Akordionis olen täielik autodidakt.

Kas peale suunamise lõpu Vormsilt ära ei tahtnud minna?

Ei, siin elu kees. Lõime naisansambli – üheksa naist. Klubi juhatajana tuli ka kino näidata ja üritusi korraldada, esimesena kohal ja viimasena ära. Lääne Kaluri Vormsi osakonnas oli 150-200 töötajat. Samas olin ka a/ü esimees – meeldivad ja arendavad tegevused.

Kui palju saarel oli rahvast?

Ma arvan, umbes 400-500, aga kõik elasid kohapeal. Suvilad hakkasid üksikult tekkima juba nõuka ajal, aga massilisemalt ikkagi hiljem.

Kõrvalt olen ikka rahvatantsijatele mänginud ja lastele pillimängu niiõelda süstinud. Kui ainekavasse tuli viis aastat tagasi kitarriõpe alates 7. klassist, siis hakkasin ka kitarril õppima ja õpetama. Meie koolis on terve klass kitarridega varustatud ja meil on sellega hästi. Üritustel oleme püüdnud ansambleid mitme eri pilliga teha. Proove kokku saada on veidi keeruline.

Õpetajakutse omandasin 2009. aastal Tallinna Ülikoolist: mitme aine õpetaja (vene keel, inimeseõpetus, muusika ja liikumine) ning mulle anti haridusteaduse magistri kraad. Täiendkoolitusi võtsin Viljandi kultuurikolledžist, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiast ja Tallinna Ülikoolist.



Malle ja Tatjana saarte folklooripäeval 2006. aastal.

KIK PROJEKT

Retk Valgehobusemäele ja Simisalusse

Veebruaris kõige külmematel ja päiksepaistelistematel päevadel sai teoks Vormsi kooli kahepäevane õppekursioon Kõrve- maale.

Mael

Kui olime ära söönud, läksime lumelauakoolitusele. Ilmad olid ka üsna soojad: hele päike paistis ja siis oli meil mõnus. Koolitusel me õppisime, kuidas lumelauaga sõita ja me õppisime nii mõndagi. Koolitusel läks päris hästi ja siis jooksid kõik mäele. Mõned meist olid lumelauaga ja mõned suuskadega. Kõik kukkusid esimese sõiduga, aga sellest polnud hullu. Hakkas ka pimedaks minema ja tänavalambid süttisid. Kõik läksid sööma. Söögiks olid pihvid ja salat.

Peale sööki läksime jälle mäele. Siis julgusid juba kõik mäetipu minna ja said suusatamise ja lumelauutamise selgeks. Kui me vigursõitu tegime, siis me sõitsime üle küngaste ja meil oli päris lõbus. Meil oli kahju mäelt lahkuda, sest me tegime vigursõitu, aga meil hakkas kätte jõudma õhtusöögiaeg.

Ma mõtlesin, et see on üks parimaid ekskursioone, mis koolis on olnud.

Orm Robert Rammul, 4. klass

Teine päev

Teisel päeval Valgehobusemäel ärkasin vara äratuskella helina peale ning jäin uuesti magama. Kuid umbes iga poole tunni järel helises uus kell ja ma ei jäänud enam magama, vaid vaatasin unise pilguga, kuidas teised telefonides on.

Siis tuli hommikusöök ning pä-



Räätsadega Kakerdaja rabas. Foto: Malle Hokkonen

rast seda natuke vaba aega enne seda, kui me bussi peale läksime. Suuremad pandi varem maha, nemad läksid räätsadega rabamatkale. Meid viidi Simisalu RMK-sse, kus oli palju huvitavaid topiseid.

Me istusime suure laua taha ning kuulasime, kuidas Uku Praks rääkis hundi elust. Minu ees laual oli mitu karusnahka ja ma sain neid kuulamise ajal paitada. Ka teistel tundus raske näppe paigal hoida, selle tõttu tuli ühel koprakoljul hammas ära ja poisid proovisid seda siis tagasi panna.

Pärast seda tegime väikese ringi õues, kus nägin puud, mida põder oli näksinud ja sain nii mõndagi uut teada hundist ja sellest, kus ta elab. Siis sõitsime tagasi puhkekäeskesse lõunat sööma.

Aknast paistis ilus vaade ning vahel nägime ka mõnda suusatajat mööda rühkimas. Kuid siis pidime juba Valgehobusemäega hüvasti jätma ning koju sõitma.

Mulle meeldis väga seal ja võibolla lähen tulevikus ka sinna tagasi.

Getrud Kõiveer, 5. klass

Loodusmatkast

Ja kui lõpuks tuul ka vaibub, kummalisi hääli kaigub kauguses, seal väljade pääl...

V. Tamm «Laugaste pääl on jää»

Just neid kummalisi hääli väljade pääl käis Vormsi koolipere otsimas Järvamaal Kakerdaja rabas, matkarajal. Et pehmesse samblakattes mitte takerduda ja ohutum ning rahulik oleks häälestuda raba-vaikusse, klammerdasime end Noku talu lähedal räätsadele. Oli ekslik järeldada, et räätsadel liikumine nõuab erilisi oskusi. Hoopiski mitte, kõnd nagu kõnd ikka.

Kolm arukasse on pere laste mälestuseks, kellest üks läks üle raba simmanile. Tagasi enam ei tulnud... Sellest kaigub kummalisi hääli laugaste pääl.

Giid tutvustas meile legende sookollidest, virvutledest, näkkidest – neid kõiki on nähtud ja kuulud rabas. Matkasime Hiisaarele, kus väikesel maalapikesel keset raba mitmekülgne loodus erinevate taime- ja loomaliikidega. Lähedal

asub siin Punkrisaar – teadagi sõjaajast jäänud nimi.

Ümbrusest kuulsime järvejää praksumist. Mulle kõlas see pigem lõhkamise mürtsuga ning mõnigi matkasell vedas ehmatuses hetkeks küüru selga – kusagilt lendab midagi! Mürtsatus oli nõ «tumeda» kõlaga.

Esimese päeva sisustasime mäeslaalomiga. Mägi meelitas kui mesi kärkseid. Minu jahmatus oli esmalt suur: meie lausmaa inimesed, mitmel talvel pole suuskadega kokkupuutunud, midamoodi nüüd mäe ja suuskadega sõbraks saada? Uudishimu vastu rohtu pole – jõuvarud kokkuvõtnud, haakis koolipere närvekõditavalt ükshaaval ülesviiva trossi külge, et alustada allalaskumist. Ohjeldamatu suusavoog liugles kui koskest alla: õpilased, õpetajad, lapsevanemad. Näis, et ülesvedava trossmehhanismiga oli rohkem toimetamist, selle all ja küljes maadlesid-kukerpallitasid panda-karu kombel ilmselt kõik mitmeid kordi. Et laskumisel mitte eemalolevasse kuusetihnikusse lõpetada, oli vahel abiks ka pepu-pidur. Kindel süsteem!

Omajagu manööverdumist ja kartlikkuse ületamist nõudis mäelt lumelaual laskumine. Meeletu kiirusega oli vaja otsustada, kuidas oma keha talitseda ja jalgedega kiikudes juhtida. Meeldivate juhendajate abiga said kavalused selgeks ja vääramatult jõudsid õpurid eesmärgini.

Ergutavalt ja kosutavalt mõjusid need rutiinist väljas talvepäevad: tuuletu ilm, karged külmakraadid, sõbralik seltskond, õdus majutus. Tõenäoliselt jäävad talvised matkapäevad jätkuvalt kooli õppeplaani, et uuendada ülepingutatud närvirakke.

Malle Hokkonen, õpetaja

Meenutusi hoolekogu koolitusest

MAAJA MÄTLIK, Vormsi LPK hoolekogu

«Kui väravavaht ei kaitse ja ründaja ei ründa, siis tulemust ei tule.»

Hoolekogu töö sõltub selle liikmete motivatsioonist ja püstitatud eesmärgidest ning seetõttu puudub universaalne edukuse valem. Seda tõdeti 31. jaanuaril toimunud hoolekogu koolitusel, mida viis läbi Kristiine Vahtramäe Lastevanemate Liidust.

Inimestel on erinev arusaam, kuidas hoolekogu töötab ning milised on tema ülesanded. Esmalt on oluline seadusega määratu, aga samas on võimalik eesmärgi ise püstitada, sõltudes sealjuures liikmete motivatsioonist ja tugevustest. Seetõttu on võimalusi oluliselt rohkem kui seadusest tulenevaid kohustusi, kuid motivatsioon peab tulema inimestest endist. Ilma selleta tekib passiivsus ja hoolekogu pole oma tegevuses püsiv. Tihti kaasneb ka keeruline valimisprotsess, kuna lapsevanemaid, kes oleksid valmis oma aega panustama, jääb järjest vähemaks.

Kas hoolekogust on kasu juhul, kui on liikmeid, kes osalevad hoolekogus vaid kohustuste täitmiseks, või kui probleemid saab lahendada ristteel koostöös? Kui inimesi valitakse hoolekokku vastu nende tahtmist, või neil reaalselt puudub töös osalemiseks aeg, siis hoolekogu tööle ei hakka. Pelgalt nimekirjas olemine, aga mitte tegutsemine tekitab tunde, et osalusest pole kasu ja see toob kaasa meeskonna lagunemise. Ristteel jagatud probleemid võimaldavad küll kiiret infovahetust, aga mõned väga olulised ja kogukonda laiemalt puudutavad teemaarutelud võivad sel juhul jääda vaid valitud seltskonnale.

Hoolekogu on vajalik koolile, aga võimaluseks lapsevanematele ning erinevatele huvigruppidele, sest võimaldab kaasata probleemilahendusse erinevaid vaateid ja seisukohti. Selleks, et hoolekogu töötaks, peaksid liikmed leidma, et osalus on oluline neile endile, ja et nende oskused on vajalikud teistele. Koostööks luuakse paremad tingimused, kui üksteist austatakse ja kui aega kasutatakse erinevate teemadega tegelemiseks, kuid mitte probleemide sihilikuks leidmiseks.

Hoolekogust on kasu juhul, kui liikmed on motiveeritud ja valmis oma aega panustama. Seetõttu peavad liikmed tundma, et nende tegudel ja osalusel on tõesti mingi tähendus – midagi muutub ja läheb paremaks. Õnnestumine toob omakorda motivatsiooni ja uusi huvilisi, sest keegi ei taha kuuluda meeskonda, kes kogu aeg kaotab, aga võituderohke tiimi liige ollakse meeleldi.

Hoolekogu kohtub ligikaudu 4 korda õppeaastas. Järgimine koosolek toimub märts-aprill 2017.

VORMSI LASTEAED-PÕHIKOOLI HOOLEKOGU 2016/2017 ÕA

Lapsevanemate esindajad:

Airila Paulus, Maaja Mätlik, Ivo Sarapuu

Vilistlase esindaja: Esta Paulus

Koolipidaja esindaja: Tanel Viks

VLP kooliõpetajate esindaja: Heily Piip

VLP lasteaiaõpetaja: Ene Koitla

Õpilaste esindaja: Brigita Kalda

Toetavate organisatsioonide esindaja: Marju Tamm (Vormsi Selts)

MEDITSIIIN

Autoomanikud teavad hästi

ADA OJASAAR.

Vormsi Perearstikeskuse pereõde

«Räägi mulle ja ma unustan.

Näita mulle ja ma võn meelde jätta, ent kisu mind kaasa ja ma mõistan»

Iidne Hiina vanasõna

Püüame siis mõista... Autoomanikud teavad hästi, et kui auto «teeb» imelikku ning võõrast häält, siis on autos midagi korrast ära. Selleks ei pea peensusteni olema auto hingeeluga tuttav.

Kui ei jaga ise, siis viiakse armas auto esimesel võimalusel töökotta, kus siis teadjamad kindlaks teevad, millest kolks või kriuks tingitud on.

Talve saabudes muutuvad ilmastiku tõttu teed libedaks ja me vahetame kõik kohusetundlikult autol rehvid ümber. Ikka vastavalt ilmastikule... Vahetame klaasipesuvedeliku külmakindla vastu jne jne... Kevadel teeme kõike jälle vastupidi...

Ei küsi, et miks nii peab tegema... Tahame ju sõita punktist A punkti B turvaliselt ja et sõiduk kauda vastu peaks...

Kõik selge ja loogiline...

Teame autodest, millist kütust auto soovib... teame, millist õli auto vajab...

Võrdluseks, et igal kevadel ja sügisel on viiruste puhangud. See on igal aastal nii. Me teame

seda. Ometi ei võta me midagi ennetavalt ette varem, siis kui juba esimesed nohud ja kõhad käes. Seda heal juhul kui pääseme nii kergelt... Vahel kestavad ka tavaviirused üsna pikalt – paarist päevast paari nädalani. Kellel kuidas...

Kui meie keha hakkab rääkima haiguste, tervisehäirete ja teiste füüsiliste probleemide keeles, siis tahab ta, et me midagi teadvustaksime ja muudaksime oma mõtte- ja tegutsemisviisi. Kui keha kannatab, siis tahab ta meile öelda, et oleme jõudnud oma füüsilise, emotsionaalse ja mentaalse taluvuse kriitilise piirini, ja et meil tuleb lahti saada meid kahjustanud sisemistest hoiakutest ja uskumustest ning välimistest teguritest, mis meid kahjustavad. Oluline on tasakaal – nii sisemine kui ka välimine.

Nüüd küsimus, et MIKS ma jään haigeks? Ainult üks küsimus...

Inimene haigestub, kui sisekeskkond ja väliskeskkond on tasakaalust väljas. Teaduslikult on tõestatud, et meie kaitsekiilpu-immuunsüsteem on mingil hetkel nõrgestatud ja me oleme haigustele vastuvõtlikumad.

Kas me kuulasime oma keha, kui see andis teada, et tal on paha ja et selle asemel, et igaks juhaks mingi ravimisse võtta, mõtleksime, et nüüd on aeg maha

KASUTATUD KIRJANDUS

Inge Dougans, «Refleksoloogia»

Lise Bourbeau, «Sinu keha räägib: ARMASTA ENNAST!»

Antti Heikkilä, «Elu parim aeg»

võtta, ennast toetada ning saada terveks... Lasta kehal taastuda... Ei ole ju olemas kiireid lahendusi selleks, et ravi paugupealt mõjuks...

Me ise tunneme ennast kõige paremini, me saame ju aru, kui midagi on valesti... Saame aru, et aastaajad vahetuvad ning see, mida suvel sööme ei ole talvel ok... Me teeme seda igal aastal ja ei mõista, miks meid haigused kimbutavad... Me teame tehnikast ning autodest... Ometi ei saa aru ning ei tea millest me koosneme ning mida vajame – imelik, kas pole?

Mingil hetkel see muutub... Mingil hetkel õpib inimene usaldama ennast ja enda vastu huvi tundma... Sinna läheb siiski veel väga kaua aega... Me oleme nii harjunud sellega, et keegi teine vastutab meie tervise eest... Teadus ju areneb... Tuleb uusi vahendeid... Ravimeid... Seni aga tangime ennast kõikvõimaliku vale kütusega, ei kuula enda sees

kolksusid ja kriuksusid – küll lähevad ise üle...

Haigus takistab saavutada inimlikku õnne, seepärast võideldakse sageli just sümptomitega. Sümptomi kõrvaldamine haiguse süvapä põhjust välja selgitamata on sama, mis kodus suitsuanduri kõrvaldamine. Häiresignaal muidugi kaob, aga oht võib pöörduda tagasi märksa tõsisemate tagajärgedega.

Inimene on justnagu toorik, mida nüüdiseaduse võtetega on vaja elu jaoks kõlblikumaks kohandada. Just nagu tahetaks kasvatada kasvõi vägisi taimetoitlast teha, sest liha sömine ei sobi juhtumisi valitseva mõttelaadiga. Tõusnud palavik, vererõhk, rasvad, suhkur ja ülekaalulisus on tegelikult haigusnäht, mitte haigused ise. Siia alla kuulub ka vähktõbi.

Sageli ei olegi inimene haige vaid kehal on puudu vajaminevat ainetest. Et meie organism jääks ellu ning püsiks tervena, peavad süsteemid, elundid, koed ja rakud saama 90 põhitoitainet, mis on vajalikud igapäevaseks normaalseks funktsioneerimiseks. Neid olulise tähtsusega elemente saadakse keskkonnast toidu ja sisehingatava õhu näol.

Sellest, milliste põhitoitainetega ennast toetada, püüan anda ülevaate järgmises ajalehes. Seniks head märtsikuu jätku!



Palju õnne!

88. sünnipäeval
Alidia Ivanson 20. veebruar
83. sünnipäeval
Ellen Mandre 3. jaanuar
Lidija Koroljova 5. veebruar
82. sünnipäeval
Olev Piirsalu 18. märts
81. sünnipäeval
Helle Rinnak 19. märts
75. sünnipäeval
Malle Nurmsalu 13. märts
70. sünnipäeval
Matti Martin 20. veebruar
Feliiks Piirak 27. märts
65. sünnipäeval
Ain Talviste 15. jaanuar
60. sünnipäeval
Valvi Sarapuu 19. veebruar
Tõnu Mandre 23. märts

Ettevõtlustoetuste taotlusvoor on avatud

Vormsi Vallavalitsus võtab vastu taotlusi ettevõtlustoetuste saamiseks. Toetuse taotlemise ja maksimise aluseks on Vormsi Vallavolikogu 2012. aasta 26. novembri määrus nr 10 «Ettevõtlustoetuste maksimine».

Määrus on avalikustatud Riigi Teatajas ja on kättesaadav ka valla koduleheküljel demokraatia rubriigis.

Taotluste esitamise viimane päev on 1. mai 2017. aastal.

Juuksur

Juuksur tuleb saarele
5.-6. aprillil.

Teade

Vormsi Vallavalitsus korraldab Vormsi saare rasside steriliseerimise toetamise kampaania.

Palun võtke ühendust veterinaararst Ahto Kokaga ja lepige rasside steriliseerimise kokku.

Vallavalitsus kompenseerib omanikule iga kassi steriliseerimise kulu kuni 50% ulatuses, kuid mitte rohkem kui 20 eurot ühe kassi eest.

Kampaania kestab üks kuu kuni 10. aprill 2017. aastal.

Palume kõigil rassiomanikel hoolida oma loomadest ja kasutada pakutud võimalust, et vältida Vormsil hulluvate rasside probleemi.

MESS

Vormsi turismimesil Tourest

TATJANA SÄÄS,

Vormsi kultuuritöötaja

Sel aastal otsustasime Baltimaade suurimal turismimesil «Tourest» Vormsi saarega väljas olla. Olime ühisel alal Läänemaaga. Läänemaa ala korraldas Haapsalu turismiinfopunkt ja toetas Lääne maavalitsus ning Haapsalu linn. Meie poolt olid oma toodanguga ning eeltööga suureks abiks Arkadi Tammik, Ene Rand, Maarja Koppelmaa, Tanel Viks, Meeme Veisson, Elle Palmpuu, Eidi Leht, Anu Streng, Ants Rajando, Elle Puurmann, Ene Koitla, Henry Timusk. Suur-suur tänu teile! Erilised tänud ka Kersti Viiolile, kes esindas saart nii leivaga kui ka infot jagades!

Vormsi on ja jääb looduskauunik väikesaareks ning selle külje pealt me ennast ka tutvustasime. Siin on mõnus teha rattatiire ja uurida veidi teistmoodi ajalugu ning ilusat loodust. Põhiliselt tundsidki meie vastu huvi reisifirmad, kes korraldavad Eesti-siseseid reise ning inimesed, kes soovisid Vormsit väisata ning uurisid, kuidas meile saab ja mis meil pakkuda on.



Tatjana ja Kersti Tourestil. Foto: erakogu

OHUTUS

Vormsi valla tuleohutu aasta 2017

KÄTLIN POOPUU,

Läänemaa päästepiirkonna juhataja

2016. aastal toimus Vormsi vallas kolm tulekahju. Eluhoone tulekahjusid polnud ning põlengutes keegi ei hukkunud. Läänemaal seevastu hukkus tules üks inimene üsna 2016. aasta alguses.

Ei ole enam ilmselt kellelegi uudiseks, et päästjad käivad rohkem ennetustööd tegemas kui tulekahjusid kustutamas. See on hea, sest näitab inimeste ohuteadlikkuse kasvu ning suhtumise muutumist enda turvalisuse osas.

Eelmisel aastal nõustasid päästjad Vormsi vallas 60 kodu. Neist neli kodu vajasis korduvkülastust, mis tähendab, et need kodud vajasisid rohkemat abi kui vaid nõustamist. Üllatav oli see, et üheksas kodus puudus ikka veel 2009. aastast alates kohustuslik või töökorras suitsuandur. Positiivne oli see, et valdaval enamusel kodudest oli olemas korstnapühkija akt ning ka küttekolded ning elektrisüsteemid olid korras.

Sellelgi aastal nõustatakse kodusid ja päästjaid on teie uste taha oodata. Kindlasti ei ole vaja nende külastust karta, sest nad tulevad teid siiski aitama. Võite ka ise meid kohale kutsuda. Te ei pea tegema selleks muud, kui helistama päästeala infotelefonil 1524 ning oma soovist või probleemist teada andma.

Seniks aga kuni päästjad ei ole teie juurde juhtunud, mõned mõtted, kui-

das saaks oma kodu tuleohutumaks muuta ning olla ka valmis selleks, kui halbade asjaolude kokkusattumisel peaks kodus siiski tuleõnnetus juhtuma.

Kui majapidamises on toasooja saamiseks ahi, kamin või pliit, on mõistlik paigaldada lisaks suitsuandurile ka vingugaasiandur, mis reageerib vingugaasisaldusele ruumis. Mürgine ving võib tuppa tungida kütteseadme siibri liiga varasel sulgemisel ja suitsuandur sellest märku ei anna. On olemas ka temperatuuriandur, mis on alternatiivne lahendus suitsuandurile.

Temperatuuriandur reageerib ruumis tõusvale temperatuurile ja annab teatud temperatuuri saavutades häiret. Tõsi, seda tüüpi andurit ei ole soovitatav paigaldada päris eluruumidesse. Seda lihtsal põhjusel – tulekahju algstaadiumis on temperatuuri tõus madal ja aeglane, kuid suitsu tekib ohtralt ning sellises olukorras avastab suitsuandur tekkinud põlengu siiski kiiremini. Küll sobib temperatuuriandur garaaži, katlaruumi, sauna eesruumi.

Kindlasti tuleb ka sellele mõelda, et kui eluruumis siiski tulekahju juhtub, peaksid käepärast olema esmased tulekustutusvahendid – tulekustutustekk ja 6 kg pulberkustuti. Hea ja kindel vahend pliidiil süttinud toidu kustutamiseks on rasvakustuti. Tulekustutit valides tuleb teada, milliseid põlenguid ühe või teisega kustutada saab. Kõige levinumad on tulekustutid, millel on peal mitme

klassi märgid, näiteks ABC, BC jne. See tähendab, et sama kustutiga võib kustutada erinevaid põlevaid aineid.

Ära unusta suitsuandurit kord kuus testida! Üksnes siis, kui tulekahju avastatakse võimalikult varases staadiumis, see tähendab, et suitsuandur on sellest märku andnud ning tulekustutamise alustatakse kiiresti (tulekustutusteki või tulekustutiga), on võimalik ise tulekahju ära kustutada. Sellisel juhul on ka varakahjud pea olematud ja ei seata ohtu kaaselanike elusid.

Me ei väsi kordamast, et kui te olete oma kodu ohutuks muutnud, siis palun vaadake üle ka oma lähedaste ja naabrite kodud. Kas neil on seal ohutu? Kui märkate, et neil on abi vaja, siis aidake neid ise või andke neist teada. Ärge pigistage probleemi ees silmi kinni! Võtke telefon ja helistage kohaliku omavalitsusse, päästeametisse, politseisse. Rohkem teie tegema ei pea, aga võite olla kindlad, et probleemiga hakatakse tegelema ja lahendus leitakse ühiselt. Kui õnnetus on juba juhtunud, ei ole enam mõistlik hakata rääkima, et riskikäitumist oli juba ammu näha ning kõigile teada. Siis on juba väga hilja.

2016. aasta on minevik, millest tuleb õppida kõigil. Uuel aastal tuleb tegutseda aga uue ja ohutu hooga, teha enda poolt kõik selleks, et oleks tuleohutu aasta 2017.

Olge julged ja hoolivad!
Turvalist aastat!

2017. aasta eesseisvad ja hetke teadaolevad kultuuriüritused

11.III KELL 19.30 – filmiõhtu: «November». Maksumus: 4.-/2.50

PABERITÖÖDE ÕPITOAD LEELO PAKSU JUHENDAMISEL:

11.III KELL 11.15-14.15 Jaapani köites albumi õpituba. Maksumus kohalikele 10.-/teistele 13.-
11.III KELL 15-19 Lahtritega teekarp. 10.-/13.-

12.III KELL 10-13 Retseptiraamatu köitmine. 10.-/13.-

12.III KELL 14-16.30 Lõputu kaart. 7.-/10.-
Kaasa: pulgaliim, käärid, joonlaud, harilik pliats. Vajalik eelregistreerimine (osalejate arv piiratud): siilike36@gmail.com

18.III X kultuuripäev teemal «Vormsi mets»

25.III rinnaste või rätiste viltimise õpituba. Juhendab Ene Mihkelsoo. Maksumus 10.- (kohalikele)/13.- Kaasa vana saunarätk või lina. Vajalik eelregistreerimine (osalejate arv piiratud): siilike36@gmail.com

12.IV kosmonautika päev

13.IV laste multikahommik «Jänesete kool – kuldse muna valvurid». Tasuta!

30.IV Vana Baskini teatri etendus «Kõik meestest». Piletid müügil Hullo poes ja piletillevis. Pilet 15.-/13.- (Poest kohalikul võimalus osta eelmüügi-sooduspilet 13.-, seda enne etendust kohapealt ei saa)

6.V «Teeme ära!» talgud kiriklas ja surnuaial

12.V KELL 18 emadepäeva kontsert

1.VI lastekaitsepäev

10.VI kalapäev

23.VI jaanilaupäeva simman kiigepiisil

3.-8.VII Hiiu handle laager

15.VII teater «Ema läheb mehele»

23.VII avatud talude ja hoovikohvikute ning -täikade päev (kes soovib kaasa lüüa, andke märku!)

28.-30.VII Olavipäeva üritused

5.VIII Vormsi 6. rattakross

22.-24.IX Saarte pärimuspäevad Vormsil

14.X lõikuspidu (ettevalmistamisest ja korraldamisest on osa võtma kutsutud seltsid, ettevõtjad, roolipere, kõik kes kaasa lüüa soovivad.)

Isadepäev – aeg täpsustamisel

29.XII vana-aasta pidu

Lähem info ja küsimused ning ettepanekud: Tatjana Sääs, tatjana@vormsi.ee, 53 43 6771.

UUED RAAMATUD RAAMATUKOGUS

Jaauaris ilmunud raamatud ootavad lugejaid.

Eesti kirjandus

Hvostov, A. «Šokolaadist prints»
Kusnets, T. «Puud kasvavad kõigile»
Lippur, M. «June / Julien»
Mutt, M. «Eesti ümberlõikaja»
Nõu, E. «Poisteraamat»
Pauts, K. «Tulekandja»

Somelar, J. «Minu Afganistan»
Tinnuri, U. «Kaks ööd mahajäetud majas»
Tohvri, E. «Irdabieliu»

Tõlkekirjandus

Garcia Marquez, G.
«Kolonelile ei kirjuta keegi»

Bradley, A. «Mõrv ei ole lapsemäng»
Hjorth, M. «Mees, kes polnud mõrtsukas»
Houellebecq, M.
«H.P. Lovecraft. Maailma vastu, elu vastu»
Lindstrom, M. «Talvearhiivid»

Muu kirjandus

Kello, K. «Templirüütliid Saaremaal»
Bonowitz, R. «Kuidas kasutada pendlit»

Aasmäe, H.
«Tähelepaneliku loodusvaatleja märkmed»
Lauristin, M. «Marjustini sajand»
Tiik, H. «Nõela vägi»
Vähi, P. «Ring ümber Aafrika»
«Finantsaabit»
«Kodu ja õigusriik»

Lastekirjandus

Käränen, M. «Jõmmu»